

UNA RESTAURACIÓ MULTIDISCI- PLINÀRIA: EL LLIT MODERNISTA DE LA CASA MUSEU GAUDÍ

Rosa Prat

A la col·lecció de la Casa Museu Gaudí, formada per un conjunt de béns mobles dissenyats per Gaudí, pels seus col·laboradors o que formen part de la història de la casa, hi trobem la recreació d'un dormitori modernista amb diversos objectes i mobles de l'època. En aquest conjunt hi destaca un llit modernista de ferro pintat, exposat al museu des que va obrir, l'any 1963.

Es tracta d'un moble que té l'aparença del mobiliari de Viena, però en lloc d'estar fet de fusta corbada, pròpia d'aquest tipus de mobiliari, és de ferro colat. La capçalera i el peu són dues planxes de metall, pintades imitant la marqueteria, i estan decorades amb motius florals, probablement roselles estilitzades, una flor que s'utilitzava molt en aquella època per dormir i que, per tant, podia ser un símbol de la funció que té el llit.

De clara inspiració en l'*art nouveau*, el llit es pot considerar un exemple de com la indústria va interpretar i adaptar aquest estil per a un ús domèstic més popular i econòmic. Per tal d'escenificar amb realisme el que representa, completen el moble un conjunt de teixits d'època que tradicionalment formen l'aixovar de l'alcova: matalàs, coixinera, vànova i funda de llit. Des que es va obrir el museu, el llit havia estat exposat pràcticament sense alteracions.

A principi de l'any 2011 es va decidir restaurar el conjunt de teixits perquè el seu estat de conservació era força dolent a causa, en part, del contacte directe amb els elements metàl·lics del llit. Com que aquests elements també presentaven degradacions, es va veure la necessitat d'intervenir alhora en el moble. Per la qual cosa, aquesta restauració s'ha plantejat, des del primer moment, com un treball interdisciplinari,

en què han intervingut restauradors especialitzats en tèxtil, metalls i pintura, per una banda, i artesans, per l'altra. Ha estat un procés complex que ha durat pràcticament sis mesos.

La restauració dels teixits i el matalàs

La totalitat de la restauració dels elements tèxtils es va dur a terme al Centre de Documentació i Museu Tèxtil de Terrassa (CDMT), al departament de Conservació i Restauració, dirigit per Elisabet Cerdà.

En general, el conjunt de teixits, que van ser datats del primer quart del segle XX, presentaven unes degradacions comunes en tots: brutícia superficial, estrips, llacunes i un procés d'oxidació de la cel·lulosa i envelliment de les fibres. Particularment, el matalàs tenia alguns grans esquinçaments, la funda de llit presentava una greu oxidació deguda al contacte directe amb els elements metàl·lics del llit; la vànova, arrugues i deformacions importants, i la coixinera, presència de *foxing* i una gran taca pel contacte del cap amb el teixit.

La intervenció més completa es va dur a terme al matalàs que, a causa del mal estat de conservació, va requerir ser descosit per extreure'n la llana, que va ser tractada a banda i encabida en una funda de nova confecció (procés dut a terme per Matalassera Estruch) i finalment encaixada dins la funda original, restaurada al CDMT.

De manera molt resumida, les intervencions en els teixits van consistir en una neteja mitjançant aspiració de baixa succió, una neteja per immersió en aigua desionitzada i en alguns casos amb sabó neutre (sempre havent testat abans la solubilitat dels teixits tintats) i consolidació del teixit original amb un teixit de suport,

Detall del matalàs després de la restauració: es distingeix el teixit original del teixit de consolidació i el material inert que aïlla el matalàs del somier.

© Karol Bernal

Imatge general del llit i el matalàs després de la restauració.

normalment tafetà de cotó (en alguns casos tintats per acostar-se al color original) mitjançant punts de restauració i fils de seda tenyits amb tints de conservació.

Restauració del moble

Aprofitant les setmanes que es duia a terme la restauració dels teixits del llit modernista es va iniciar la restauració del moble. El seu estat de conservació era deficient, ja que les degradacions que presentava devaluaven la qualitat de la decoració del moble (el capçal havia estat guixat) i la incipient oxidació del ferro havia provocat diverses degradacions en els teixits que hi estaven directament en contacte. A més, el trençament de la malla del somier havia provocat greus deformacions i la pèrdua de resistència per suportar el pes del matalàs.

Des del primer moment es va plantejar una inter-

venció mínima, enfocada a aturar l'oxidació del metall i a eliminar els efectes que els actes vandàlics havien tingut en la decoració del moble. També presentava algunes zones amb abundant brutícia, ja que durant molts anys havia estat en contacte directe amb els visitants del museu. Aquesta brutícia es localitzava, sobretot, a la part superior de la planxa policromada dels peus del llit.

Es va fer recerca documental per obtenir informació sobre la tècnica emprada per policromar un moble d'aquestes característiques, però no se'n van obtenir resultats. Llavors, es va considerar que era el moment idoni per extreure micromostres de la policromia, que es van analitzar a un laboratori especialitzat per intentar obtenir-ne aquesta informació. Els resultats van confirmar que tot el moble havia estat pintat amb la tècnica de l'oli, concretament amb oli de llinosa, i que hi havia

© Karol Bernal
Detall del procés de reintegració cromàtica.

© Karol Bernal
Procés de restauració: aplicació d'un convertidor d'òxid.

restes d'un vernís superficial fet amb goma laca.

També es va començar a pensar, des del moment del desmuntatge de l'estructura del llit i del somier, en un sistema que aïllés aquests elements dels teixits que s'estaven restaurant i que a la vegada servís per compensar la deformació que hauria patit el somier pel pes del cos humà.

El procés de restauració va consistir a eliminar mecànicament l'òxid que les planxes de ferro presentaven puntualment. Aquesta corrosió estava estabilitzada, probablement perquè la humitat relativa dins la sala acostuma a ser bastant baixa, normalment per sota del 40%. Tot i així s'hi van observar zones molt oxidades, possiblement a causa d'una font d'humitat externa (possibles goteres antigues sobre el llit) que havien degradat la pintura de la part posterior del capçal. D'altra banda, l'estructura de malla del somier estava completament oxidada. Una vegada eliminat l'òxid mecànicament, es va aplicar un convertidor d'òxid diverses vegades que es deixava assecar entre capa i capa.

Després de fer diverses cales de neteja, es va fer una neteja amb aigua i sabó neutre per retirar la pols adherida, i es va eixugar l'excés d'humitat immediatament, ja que només es tractava d'eliminar pols superficial, brutícia i greix del contacte dels visitants amb el moble.

A la zona on hi havia diverses guixades de grafit, entre elles, una de molt visible al capçal del llit, es va optar per una neteja mecànica amb pols de goma. En

aquesta guixada enmig del capçal ja es va revelar la dificultat d'arribar a eliminar totes les restes del grafit, perquè es degradava ràpidament la policromia del voltant. Aleshores es va decidir solucionar-ho a la fase de reintegració cromàtica.

Només es van reintegrar cromàticament les pèrdues de pintura que havien estat retocades anteriorment, o que dificultaven la lectura del motiu decoratiu en la totalitat. Aquesta reintegració es va fer amb llapis aquarel·la. En la guixada del capçal del llit, esmentada anteriorment, es va optar per la tècnica de selecció cromàtica per integrar les restes que no havien pogut ser eliminades en l'entorn del motiu decoratiu. Finalment es va aplicar una capa de protecció a tota l'estructura del moble (excepte les planxes policromades), d'un vernís acrílic termoplàstic amb paletina, i per les planxes policromades, un vernís acrílic setinat, aplicat en esprai.

Com s'ha explicat anteriorment, el muntatge del moble amb els teixits restaurats implicava un nou repte, encaminat a protegir els teixits dels elements metàl·lics del llit que n'havien contribuït a la degradació. També s'havia d'aconseguir que el pes del matalàs, sobretot, i del conjunt de teixits, en general, no agreugés la deformació que patia el somier en alguns punts. La malla del somier presentava força forats de grans dimensions i trencaments a les vores, cosa que li feia perdre la funció original. El material pel qual es va optar és una escuma de conservació estable i inert per reintegrar les zones buides de la malla, tant per sota com per sobre. Així ens asseguràvem que el pes del matalàs i els teixits es repartissin per tota i en tota la superfície disponible.

El procés es va completar amb el retorn dels teixits restaurats. Un cop frenat el procés de degradació que presentaven els diferents elements tèxtils, ja estava tot a punt per col·locar-los altra vegada al llit, amb el qual formen un tot. Després de mig any d'intervencions que han implicat un gran nombre de persones d'especialitats ben diverses, s'ha aconseguit presentar un conjunt estèticament més harmònic i integrat amb la resta del mobiliari modernista de la Casa Museu Gaudí.

© Rosa Prat

Capçal del llit després de la restauració.

CRÈDITS:

Coordinació: NÚRIA GRAU

Recerca històrico-artística: NINA VALLS

Anàlisi de mostres de policromia: ARTE-LAB

Restauració dels teixits: Centre de Documentació
i Museu Tèxtil de Terrassa: ELISABET CERDÀ
(responsable Conservació i restauració),

SANDRA VILCHEZ i ORIOL BONJOCH

Neteja i confecció del matalàs de llana:

MATALASSERIA ESTRUCH

Restauració del llit: KAROL BERNAL (conservadora
restauradora. Especialitat en metalls) i ROSA PRAT
(conservadora restauradora. Especialitat en pintura)